

САНА ОЛОХ

ЧУРАПЧЫ
УЛУУБҮН
ХААҢАТА

ХААҢАТ
1931 СЫЛ АЛТЫННЫ
15 КҮНҮТТЭН ТАХСАР

№ 106 (7747). Балабан ыйын 10 нүм. Субота • Санаата — 146 солкуобай 15 харчы

Оренбург Россия олүү-сүтүү элбиг, сир майгы сатарыйар, итирктээни күүһүрэр тыа сирдэрин өрө тардар, өрүһүөр сыаллаах «Сир уонна дьон» дьон научнай-сирдатар киин тэрилтинэ.

Снимокка: Россия кырыы сирдэрин суола-ийэ өрүү манньа.

(РИТА — ССТА).

БААҢАЙДЫН СЭҔЭРГЭНИИ

ХААҢАЙЫННААҢЫН МЕХАНИЗМА

дар. Дьэ, итинниктэргэ тийэс мистэҕэ балаһыан-
һаны табаарыстыба онорор, көрөр.

Кыахтарын өссө чигэттилар. Выйыт от бөҕө бэ-
лэмнэнэ. Силлэстэрэ 5000 тоннаттан тахсыбыт
буолуохтаах. Оттон чааһынай дьон өлүүлэрин
добун эһиги сирдэри эбэн 1-дир гектарга тиэртилэр,
дууһа ахсын. Ону да кыайан толору оттообуттар.
Холобур, 10 оҕолоох мал бэйэҕэ сөл буоларын хо-
дуйан баран атынын хаалларда. Оһо эбэн сорох
үрөхтөр, ити Ачыгыт Куттара, Улахан Куттара
курдуктар, уу буолан сүүрдэннөр кыайан киллэр-
бэттар. Сорох-сорохтор оттообуттара олорон хаал-
ла. Тайганы эмиз хааллардылар, техникка хаампат
уута. Уксэ Чурапчы дьонно сир ылан баран таах
төнүнүлэр, Дьингэр, дьон-сөргө оту ылар хаалла.
Кыһаммат курдуктар. Холобур, Выйтыга хочотугар
табаарыстыба уонна чааһынайдар оттууллар. Сир-
дийэтэ хардары-таары сэлээннэһиниттэн оҕоһулду-
бата. Эһизэ Вэс Күбэйи иһинэ эмэх буолан тохто-
турар. Икки сыл чааһынайдар өрөмүөнүү сатаа-
быттара кыахтара тийбэтэҕэ. Быстахтык, көтүмөх-
тин оҕоһуллубут туһалаабата, Үчүгэй, капиталнай
өрөмүөн наада этэ.

— Оттон эһиги, бааһынайдар, олоххот-дьаһаххыт
хайдарый?

— Эһиги курдук, адыһахпыт. Мистэҕэ ассоциа-
ция тэриллэ илик. Туора көрүүлэрбит албах. Он-
нооҕор ити ассоциациябыт кыалдан киминэн да су-
руннэнэ илик. Оһон ким тугу саныырынан тэрини-
бит, тус-туһунан дьаһанабыт. Ол — баттыгастаах.
Чэ, холобура, үүнүтүн, эппитин олохтоох арым
смадар туттарабыт. Смады табаарыстыба бас би-
лигитигэр ылбыта. Оһон биһиги үтүрүм-хатырым
тутуларбыт манна эмиз баар. Бастатан, туттарыл-
дыбыт үүт иһин кытанциянан төлөбүрү утары
онорон испэттэр. Тус бэйэм хаһаайыстыбабар
сүүрдөн-кэтэһиннэран баран бу кэли 250-ча тыһ.
солк. биздиһэр. Өссө да ылардаах эһим. Аны
араарыллыбыт үүнүтүн бэйэҕэ марахан сыанаҕа
атыылаан төннөрүллөр. Табаарыстыба үүтүн кыһы
эмиз чөлчөһү сыанаҕа төннөрүллэр устубуһулаах.
Ити уматыгы да ылан көр. Президентит М. Е.
Николаев дьаһалынан тыа хаһаайыстыбатын бө-
дүүсүөһүтүн оноргооччуларга чөлчөһүлүбүт сыана-
нан туһаннарыга дьин буолбута. Ол «Мындаа-
ай» бааһынайдарыгар эрэ тардаммат. Чурапчы
эһэрдээбилэр, чугас дьон, итинник чөлчөһүлэри

билэ-көрө охсон, нэм туһанаалар, онуоха тэрийэр-
ылсарар ассоциациялара дьаһы күүс-көмө буолал-
лар.

Сир туһунан. Нэһилиэккэ бааһынай буолбунка
4-5 гектартан өрдүк сир бэриллибэт. Биһиги хаһа-
йыстыбабыт икки дьинэ көргөнтөн тэрилдиһиппит.
Мин көргөһүмүнүн уонна И. П. Дюдоржовтаах эмиз
иһинэлэр. Тус бэйэбит 10-ча гектарбытыттан уута
баран 3 гектары эрэ оттоотум. Оһон арылдаҕа
эһин сир ылдыт, нолуогун төлүөхтөөхтүн. Хочот-
тон добуһунаҕа үрэх сиртэн хайа аһалааҕа, дуу-
далааҕа бийиэхэ аһанарыттан итинник. Уопсай ба-
лаһыаннаһан дьаһы туһаннарбаттар. Саймык си-
рэ көрдөөбүтүн аһаастаабыттара. Нэһилиэк ба-
һылыктара уларыдылар, оттон мин бу боппур-
дун сир-бир оннууттан хамсаабата.

— Республикаҕа сир туһунан балаһыаньа ба-
рылгыр сир чааһынайга атыылааһын туһунан
этиһэр. Онуоха эи сыйыһыныт хайдарый?

— Утарабын. Сир сөҕө да суох хас бирдии
дууһанын тыа хаһаайыстыбатынан, сүөһү иһитини-
нэ дьарыгырааччыларга үйэ-саас тухары бэрил-
лэр, сыйырыллар. Оттон сир ылан баран аһа-
һы туһамманка атыы-эргизин онорор сыһа. Ол
контуролланиахтаах. Аны сир онорбонно эрэ
бизэрин тухары ылан ылан баран атыылаан са-
тыыр дьон баар буолуохтарын сөл. Бу эмиз тө-
дүтүн сыһа. Өссө бир сыһа өйдөбүл баар. Ол
курдук, билитин сир сыһынтарабыт, сөптөөх дьа-
һа. Ону күрүөтүн, онорон баран тух эмиз буол-
лар түбэлтэтигэр тутан ыһахтара дьин дьаарка-
наллар. Дьингэр, онуок буолбатах. Ол тугу эмиз
онорбуттарыгар, холобур, күрүө-хаһаа туһууттары-
гар, үч-харчы төлөтөллөр эбэт. Мөлтөөн-ахсаан
кыһаммат буолан эбэтэр тух эмиз бириччинэн сир
нэһилиэккэ быһыһынан хаалларар сатамат
түбэлтэтигэр төннөрөр сөл. Атыттар сана көлүөнэ
дьон үүнэн-тахсан иһинтэргэ буоллаҕа. Оһон сир
салпаас фондата эмиз үөскөтиллэ туруохтаах. От-
тон дьин-уот атыыланар түбэлтэтигэр уһаайба си-
рэ, ол да олохтоммут кээмэйинэн, атыыланарын
туһа туспа. — дьин Афанасий Петрович.

Дьэ, итинник чөлчө буолла уруккута салайаач-
чыны, билитин бааһынайы кытта сөһөргөһүм. Са-
наатын ыһа, түмүктээһиннэрэ толкуйдаталлар.

С. СМЕРНИКОВА.

ҮБЭ МЭНТИЭЛЭННЭ

Спортивнай саала. Манньа туспа тутууданыахтар-
ын Мындааайы бөһүөлөгүн олохтоохторо, ордуу
мчаччтара күүһүттэрэ уонтан тахса сыл буолла.
Бу туһунан нэһилиэккэ уопсай муһуһаар түмүстөх-
тарин аайы кэпсэтин барар этэ. «Мындааайы»
совхоз эрдэххэ оччолорго тутуу үтэһинэн мытылар,
билигинтэвэр үч-харчы көстүүтэ нэбэҕэс собуусту
быһаарыллар кэмгэр биһир-икки сыл иһинэн хол-
кутун тутуулаан да хаалбыт буолуох этэ. Ону ба-
тан Мырылаа, Хаһыаахха тутуохха дьин санаа
баһыан, совхоз бу икки отделениеларыгар спор-
тивнай саалалар тутулуубуттара.

Билигин Мындааайыга саала дьэ тутуулар. Бу
арочнай, улахан тутуу көҕдөйө бүтэн, сорох не-
тае оһоһууларга ситэн турар. Маньаха «Чурапчыстрой»
акционернай общество Иван Иванович Софронов са-
лайааччылаах биригээдэтэ ааспыт сылтан таһа-
рылаахтык үлэлээтэ. Дьингэр, үч-харчы кэлэр
испитэ буоллар, бу тутуу олоххо кыарбита ыраатыах
этэ. Ким да, хайа да тэриэтэ төлөрбүт үлэтигэр
хамнаа суох хастыы дьаһы олорорун сөбүлүүй?
Оһон билитин бу биригээдэ атын объекка үлэтин.

Харчы көстөр түбэлтэтигэр тутууччулар сааланы
олоххо киллэрэр санааларын иһинтибаттар.

— Спортивнай саалабытын тутууну тыа хаһа-
йыстыбатын профсоюзун уобаластаагы сөбүтэ үбү-
лээн ыһтарар. Бу күнүргэ Дьонуусайыга ниирэн
кэпсэтинэ сыраттым, онно салгыт үбүлээһини мэк-
тиэлээтилэр. — дьин «Мындааайы» табаарыстыба
профкомун председателе С. Е. Попов.

Мындааайылар спортивнай саалаһаахларыгар
эрэллэрэ күүһүрдэ.

П. СЫРОВАТСКАЯ.

ОҢОРОН ТАҔААРЫТЫН АЧЧАТАР

Краснополянскаядаагы көтөр фабрика — Мос-
ковская уобалас бир кырдыаас көтөрү иһтэр ха-
һаайыстыбата. Манньа хаһаайыстыбалар үгүстөрүн
курдук, фабрика билитин күчүмөһөй кэмнэри көрө-
Сымыыты онорон таһаары тосту адыһаата, 20 с
сыллардаагы таһымга дьин таһаары түстэ. Моско-
вской правительствын Подмоскелье көтөрү иһтэр хаһа-
йыстыбаларын өйөөбүн туһунан уурааҕа да көмө-
лөспөтө. Ити уураах кумаадыга эрэ хаалла.

Фабрика государственнай дотациялары ылбит,
комбинорм иһин хаһа үүнэ турар. Ким, рентабель-

ноһа суох буолан, онорон таһаарытын иһэмийн
сарбылларга күһэллэнэ.

Снимокка: Краснополянскаядаагы көтөрү иһтэр
фабрика.

(РИТА — ССТА).

